

Handläggare: Gunilla Sivander
Tfn: 08-50818021

Farsta stadsdelsnämnd

Ansökan om bidrag till utvecklingsmedel gällande projektet ”vårdkedja med föräldrasamverkan”.

Förslag till beslut

1. Att nämnden ansöker om utvecklingsmedel enligt föreliggande tjänsteutlåtande hos Länsstyrelsen i Stockholms län

Gillis Hammar
Stadsdelsdirektör

Annica Blomsten
Avdelningschef

Inger Norman
Avdelningschef

Sammanfattning

Inom individ- och familjeomsorgen möter vi människor i mycket utsatta livssituationer. Vuxna som av olika anledningar har svårt att klara av sitt föräldraskap, barn och ungdomar som far illa och försummas beroende på t.ex. missbruk, olika former av övergrepp, psykisk och fysisk misshandel. Under 2005 har 674 barn och ungdomar varit aktuella för utredning inom barn- och ungdoms utredningsenhet i Farsta, vilket är en ökning med 148 ärenden jämfört med år 2004 och med 271 ärenden för år 2003.

Föräldrarna/familjen betecknas som den första och viktigaste arenan för ett förebyggande arbete. Därför är det avgörande att berörda verksamheter utvecklar ett gemensamt förhållningssätt i att få föräldrar mer delaktiga i det förebyggande arbetet. Aktuell preventionsforskning har även visat på fritidsverksamhetens betydelse, speciellt för vissa mer utsatta grupper. Vi vill nu inom stadsdelen knyta ihop våra gemensamma resurser från såväl fritid- kultur, skolans resursteam, Individ- och familjeomsorgens barn- och

ungdomsverksamheter, BRÅ-ungdom samt landstinget för att skapa en vårdkedja mellan olika aktörer kring målgruppen barn, ungdomar och deras familjer. De insatser som görs ska ha evidens eller bygga på beprövad erfarenhet så långt som möjligt.

I det fortsatta utvecklingsarbetet vill vi därför i projektform pröva olika möjligheter att ta tillvara de resurser som finns på ett mer flexibelt sätt för att snabbt kunna erbjuda familjer adekvata stödinsatser.

Kostnaden för samtliga delprojekt är totalt 3 908 000 kronor.

Sökta projektbidrag från Länsstyrelsen: 1 942 000 kronor

Bakgrund

I Farsta har ansökningar om kontaktfamilj ökat under senare år. Många ansökningar gäller pojkar i åldrarna 7-18 år. Flertalet av de barn- och ungdomar som beviljats denna insats har idag en svårare problematik än tidigare vilket gör det nödvändigt med kompletterande insatser såsom ett aktivt föräldrastöd.

Farsta har den högsta andelen graviditeter och tonårsaborter bland unga flickor i södra Stor Stockholm. Personal på ungdomsmottagningen och fältassistenter har uppmärksammat en ökning av antalet flickor som blivit utnyttjade sexuellt när de varit berusade. Ungdomsmottagningen har också kontakt med flickor som via nätet lurats till sexuell exploatering. Farstas drogvaneundersökning visar att tonårsflickor dricker mer alkohol än pojkar i samma ålder och prövar narkotika i högre utsträckning. För att kunna bryta denna trend är det bland annat nödvändigt att vidareutveckla sina metoder och arbetssätt för att stärka ungdomars kunskap om den egna kroppen, sin sexualitet, könsroller och alkohol/narkotika.

Det finns även elever som har stor frånvaro eller som slutar helt att komma till skolan. Dessa elever behöver stöd för att klara av att återuppta sin skolgång och därigenom använda skolan som en arena för inläring och socialt umgänge. Anledningen till att dessa elever väljer bort skolan och kliver ur sin roll som skolelev, kan variera. En del söker sig till andra aktiviteter som lockar mer, eftersom de inte anser sig ha lust, ork eller tid att gå till skolan eller inte känner sig ha omgivningens stöd och förväntningar på att de ska klara av sitt skolarbete. Andra vill inte fortsätta att gå i skolan p.g.a. omständigheter som de själva inte kan påverka. Det kan handla om elever vilka varit med om något omstörtande som rubbat deras tillvaro.

Skolan behöver förbättra sina rutiner och förutsättningar för att finna lösningar för undervisning av de elever som behöver en ny chans, en omstart, så att de klarar av att fullfölja sin skolgång.

I det fortsatta utvecklingsarbetet vill vi i projektform pröva olika möjligheter att ta tillvara de resurser som finns på ett mer flexibelt sätt för att snabbt kunna erbjuda familjer adekvata stödinsatser.

Satsningar på samverkan mellan berörda programområden i Farsta

Under det senaste året har en fördjupad och riktade satsning på samverkan gjorts mellan socialtjänst, förskola, skola och fritid.

Vid två stora samlingar 2005 - 2 september och 1 december – samlades all personal för diskussioner i tvärgrupper om en gemensam strategi för arbetet med utsatta barn och ungdomar i stadsdelen.

Vårdkedja med föräldrasamverkan

Delprojekt 1: Komplement till eller istället för kontaktfamilj/kontaktperson.

Målgrupp:

- Familjer med barn och ungdomar i åldern 7-16 år som är i behov av ett komplement till insatsen kontaktfamilj/kontaktperson
- Familjer som ansöker om kontaktfamilj/kontaktperson men där behovet kan tillgodoses genom ett pedagogiskt behandlingsprogram.

Kontaktfamilj

En vanlig form av öppenvård är kontaktfamilj eller kontaktperson. I Farsta har antalet ansökningar gällande insatsen kontaktfamilj/kontaktperson ökat under senare år. De flesta ansökningar gäller pojkar i åldrarna 7-18 år. Vid årsskiftet 2005 var fyrtien ungdomar beviljade detta bistånd och av dessa var tjugoåtta pojkar och tretton flickor.

Det som utmärker dessa familjer är ensamstående mammor med låg socioekonomisk status, relationsproblematik, psykisk skörhet och familjer som redan har etablerad kriminalitet och missbruk

Pedagogisk behandlings modell

Flertal av de barn- och ungdomar som beviljats denna insats har idag en svårare problematik än tidigare vilket gör att vi vill bygga på insatsen kontaktfamilj med ett aktivt föräldrastöd. Den insats som erbjuds familjen är ett pedagogiskt behandlingsprogram som heter **”balans i livet”**. Modellen bygger på ett stort antal kommunikationsövningar som utgår från konkreta frågeställningar och har som mål att stärka familjens egen förmåga att kommunicera och hantera konflikter utifrån fem olika teman. ”Balans i livet” ger ungdomarna och föräldrarna en möjlighet att på ett mer objektivt sätt se på förhållandet, det som fungerar bra och det som behöver förbättras.

Utöver gruppverksamheten deltar ungdomarna på helgkollo en gång per månad tillsammans med sina gruppledare. Vid behov görs dessutom uppföljning med varje enskild familj. En förutsättning för att delta i en pojke/flickgrupp är att föräldrar medverkar i en parallell föräldragrupp.

Förväntade resultat

- Att vi utvecklat en modell som tar tillvara på och utvecklar familjens egna resurser.
- Att stärka familjens egen förmåga att kommunicera och hantera konflikter.

Delprojekt 2: Omstart i skolan "det är aldrig för sent att börja om"

Målgrupp: Ungdomar i årskurs 7-9 som har svag identitet som skolelev, olika inlärningsvårigheter, behov av långsam inläring och dessutom har mycket hög frånvaro, ibland till och med "hemmasittare" under lång tid.

Pedagogisk grundidé

Eleverna deltar under en viss tid i ett så kallat "Omstartprogram" som är uppbyggt i flera olika steg. "Omstart" kan jämföras med när en person efter en längre tids frånvaro från sitt jobb, får chansen till en viss tids arbetsutbildning för att kunna klara av komma tillbaka och lyckas med sina arbetsuppgifter. Det handlar om en verksamhet där eleven ska börja tänka i termer som "skoltid och fritid", passa tider, vänja sig vid att komma till skolan, arbeta med sitt skolarbete, prestera sådant som han eller hon känner sig nöjd och stolt över och så småningom känna sig beredd att slussas in i ordinarie skolverksamhet.

Verksamheten bedrivs på Morgongårdens fritidsgård med elever från Hökarängsskolan. I undervisningsgruppen strävar man efter att följa kursplanen och att eleverna uppnår godkänt i alla ämnen. Det har i första hand varit ett samarbete mellan eleven/hemmet, speciallärare och elevhälsoteamet. Även andra ämneslärare har blivit delaktiga varefter eleven i fråga har klarat av att delta i undervisningen. Idag deltar fyra elever i "omstartsprogrammet" och med utökade personalresurser skulle även elever från de tre närliggande högstadieskolorna kunna erbjudas plats i verksamheten. En viktig förutsättning är rätt sammansättning av elever, dvs elever som kan fungera ihop och vara ett stöd för varandra, samt att lokalen utrustas med mer skolmaterial. Arbetet förutsätter även ett intensivt samarbete med ungdomarnas föräldrar. Resursteamet erbjuder även föräldrar stöd genom en Kometutbildning för föräldrar.

Vad är KOMET? Programmet bygger på att förbättra kommunikationen mellan förälder och barn. Särskilt utbildade gruppledare tar upp olika

teman varje träff och diskuterar tillsammans med föräldrarna olika lösningar och idéer på vanliga problem. Innehållet är mycket lösningsfokuserat, det vill säga man pratar inte så mycket om svårigheter och brister utan mer om möjligheter och lösningar. Råd och tips som kan prövas hemma mellan träffarna delas ut i form av skriftligt material. Metoden går ut på att förebygga och minska olika typer av allvarliga beteendeproblem hos barn och ungdomar.

Förväntade resultat

- Att hjälpa ungdomar tillbaka till ett socialt och positivt sammanhang i skolan.

Delprojekt 3: Ungdomsmottagningen förebyggande arbete med årskurs 6

Målgrupp: Ungdomar i åldern 13-23 år

Ungdomsmottagningens verksamhet är en av de få verksamheter för flickor i åldern 13-23 år. Under 2005 har kuratorn på Farsta ungdomsmottagning haft enskild kontakt med 467 ungdomar fördelade på 422 flickor och 45 pojkar. Graviditetssamtal, relationsproblem, nedstämdhet och sexuella övergrepp är de frågor som dominerat. Kurator och barnmorska har gemensamt träffat 1 007 ungdomar via besök på öppet hus. Totalt har mottagningen haft 4 414 besök 2005 därav 80 % flickor.

Farsta har den högsta andelen graviditeter bland unga flickor i södra Stor Stockholm och många familjer har en tung psykosocial problematik såsom psykisk ohälsa, missbrukproblematik, våld, hedersrelaterat våld och ekonomiska svårigheter. När ungdomarna kommer till ungdomsmottagningen kan detta yttra sig i symtom såsom skolsvårigheter, självmordstankar, ätstörningar, destruktivt beteende, självskadebeteende och missbruk.

Ungdomsmottagningens personal och stadsdelens fältassistenter har uppmärksammat en ökning av antalet flickor som blivit utnyttjade sexuellt när de varit berusade. Mottagningen kommer också i kontakt med sexuella trender och med flickor som via nätet lurats till sexuell exploatering. Farstas drogvaneundersökning visar även att tonårsflickor dricker mer alkohol än pojkar i samma ålder. De provar även narkotika i högre utsträckning samt både sniffar och dricker mer hembränt. För att kunna bryta denna trend är det nödvändigt att utveckla nya metoder och arbetssätt för att stärka ungdomars kunskap om den egna kroppen, sin sexualitet, könsroller och alkohol/narkotika.

Metodutveckling

Vi tror att tidig kunskap om den egna kroppen, och de könsroller som råder i vårt samhälle underlättar utvecklandet av en starkt självkänsla, en

positiv identitet och minskar risken för att ungdomarna utsätter sig för destruktiva beteenden. Vi tror också att tidiga samtal kring alkohol och andra droger kan förebygga eget missbruk. Vår ambition är att utveckla det utåtriktade arbetet med skolklasser för att kunna möta ungdomar i ett förebyggande syfte. Tanken är att vi i förebyggande syfte skall träffa elever redan i årskurs 6 från 2-3 skolor i Farsta. Att möta ungdomarna innan de har debuterat sexuellt och när de befinner sig i början av processen att bli vuxen, gör dem friare att fråga och reflektera kring den egna kroppen och vuxenblivandet. Detta ökar möjligheten att ta emot kunskap och få ökad självkännedom och därigenom ökat självförtroende.

I våra samtal utgår vi från olika teman såsom vuxenblivandet, kärlek och sexualitet, alkohol/droger och gränser.

Inledningsvis bjuds alla föräldrar och ungdomar in till en gemensam information om tankarna med projektet.

Under årskurs 8 görs en uppföljning med eleverna för att gå igenom de olika temaområdena på nytt. Hur har det blivit? Hur tänker de nu som 14-åringar?

. Förväntade resultat

- Minskat antal oönskade graviditeter
- Minskat antal sexuellt överförbara sjukdomar
- Ökad kunskap om den egna kroppen
- Minskat berusningsdrickande
- Utvecklad samsyn mellan skola och ungdomsmottagning gällande det förebyggande arbetet kring sex och samlevnad.

Delprojekt 4: Örebro preventionsprogram (ÖPP) i Farsta

Målgrupp: Föräldrar till barn i årskurs 7-9

De övergripande nationella, Stockholms stads och Farsta stadsdelsnämnds mål om att "Barn och ungdomar ska ha en drogfri uppväxt" och hur vi på bästa sätt ska arbeta för att nå delmålet "alkoholkonsumtionen ska minska bland ungdomar".

Örebro preventionsprogram går i korthet ut på att få föräldrarna att behålla sin restriktiva hållning när det gäller ungas alkoholdrickande och att de uppmuntras till att göra gemensamma överenskommelser för att på så sätt få stöd i sina handlingar.

Alla föräldrar som har barn i årskurs 7-9 ska på varje föräldramöte under hela högstadietiden få utbildning i Örebro preventionsprogram (ÖPP).

Detta program är evidensbaserat och har utarbetats av forskarna Nikolaus Kontakis och Håkan Stattin vid Örebro universitet.

För att föräldrautbildningen ska gå att genomföra måste lärare/skolpersonal utbildas i metoden. De bästa resultaten har programmet om det utförs av lärare, eftersom de redan har föräldrarnas förtroende och är de som kontinuerligt träffar både elever och föräldrar. Klassföreståndarna i årskurs 7, 8 och 9 ska utbildas för att kunna genomföra föräldrautbildningarna. Preventionssamordnaren i Farsta är utbildad instruktör för att utbilda i metoden. Man måste vara två instruktörer för att få utbilda utbildare, därför ska utbildningen genomföras tillsammans med Vantörs preventionssamordnare. En anledning till att just lärarna ska hålla i utbildningen är att skolan ska äga frågan så att det blir en del av skolans ordinarie verksamhet och på så sätt kommer att finnas kvar efter projekttidens slut.

Förväntade resultat

- Att alkoholdebuten skjuts upp bland tonåringar
- Att berusningsdrickandet minskar med 50 % i årskurs 9
- Att andra normbrytande beteenden minskar
- Att föräldrar stärks i sin roll som tonårsförälder

Uppföljning och utvärdering av projektet

Vår tanke är att utvärdera projektet som helhet med hjälp av Ersta Sköndals högskola med vilka vi har ett pågående samarbetet. Utvärderingen kommer även att infatta metoden Balans i livet som har haft mycket goda resultat i USA. Metoden har sedan flera år även använts i Sverige. En viktig förutsättning för implementering av gjorda erfarenheter är att nyttja befintlig personal som gruppleddare och att dessa ges utbildning och handledning i hur man använder modellen ”balans i livet” som ett pedagogiskt verktyg i ungdoms- och föräldragrupper. Projektet skall även ha en stående punkt vid Brå Ungdoms möten som leds av stadsdelens drogförebyggare i syfte att följa och vidareutveckla projektets idéer.